

Hommikumaa õppetund

„Eesti Aeg“, 29. XI 1995

GIACOMO PUCCINI ooper „Butterfly/Cho-cho-san“ Estonias

Dirigent: MANLIO BENZI (Itaalia).

Lavastaja: NEEME KUNINGAS.

Kunstnik: JAAK VAUS.

Kostüümikunstnik: IVO NIKKOLO.

Osades: PILLE LILL, IVO KUUSK, MARIKA EENSALU, TARMO SILD, VILLU VALDMAA jt.

Viiuks lendas novembrikuiselt rōskele kodumaale meie lauljanna Pille Lill, et esineda kolmel etendusel *madama Butterfly*na. Kōnealune tõlgendus Puccini aegumatust ooperist esietendus Estonia teatris 1991. aastal, võibolla secpärast jättiski kogu lavastus nüüd veidi „ülessoojendatud“ mulje.

Noor itaalia külalisdirigent Manlio Benzi on Carlo Felice Cillario assistendina Estonia teatriga varemgi koostööd teinud. Lisaks rahvuslikele sidemetele heliloojaga lähendab teda Puccini ooperile aga ka assistendikogemus „Madama Butterfly“ ettekandele toomisel New Yorgi Metropolitan Operas. Kui uskuda müüti itaalia temperamendist, siis selles osas oli Benzi eksalteeritud juhatamismaneeriga Cillarioost tunduvalt vaoshoitum ja ratsionaalsem. Enim lasi Benzi end emotsioonidest kaasa kiskuda solistidele keskendudes. Vii-

mastega saavutas ta ka märgatavalt parema kontakti kui orkestriga — võibolla seetõttu, et orkester järgis peamiselt kohalike dirigentide sissetõetatud kontseptsiooni.

Lavastuse ebatraditsiooniline algus — publikut ootab saali astudes ülestõstetud eesriidega lava. ooperi tegevus algab juba avamāngu ajal — annab ühelt poolt hea võimaluse miljōsse sisse elada, kuid teisest küljest jääb saalisistujal rohkem aega ka vastuoluliste tundmuste küüsis vaevlemiseks.

Tānu tekstiprojektori kasutamisele pole publikut ooperi originaalkeeles esitamisega enam kerge ehmatada. Küll aga õnnestub segadusse ajada iga vähegi mõtlevalt teatrikūlastaja, kes vaevub enne etenduse algust kavalehe läbi sirvima ja üritab seejärel lavakujundust loetuga kuidagi seostama hakata. Kava koostajad näivad eeldavat, et „keskmine soomeugrilane“ ei ole Hommikumaast midagi kuulnud ning seega tuleb tal orientalist Agu Sisaski Jaapani kultuuri lühikursus läbi galopeerida.

„Euroopalikust mõttelaadist lähtudes tundub ruum tühi — miski ei suru peale, miski ei ahista.“ Seda uskuma jäädes tekib küsimus, kas orientalistika-konsultandi ja kunstniku ettekujutused Jaapanist olid nii-



Pille Lill — Butterflyna mitmekūlgsest veenev

Foto: H. Rospu

võrd erinevad, et nad ei jõudnudki kompromissini? Veel saan teada, et „Jaapan on sūmbolite maa“ ning „suurem osa Jaapanis levinud sūmbolitest ei kattu eurooplaste ettekujutuse-

ga“. Ilmselt ei saagi ma midagi mõista, kuna kuulun juhtumisi samade „ugrilaste“ hulka, kelle jaoks tähtsaimad Jaapaniga seostuvad sūmbolid tuleb puust ette teha ja punaseks värvida

(kohati lausa otseses tähenduses). Sest miks muidu Buda kaju ja krutsifiksi, mis on Jaapani elamu maketti istutatud, aeg-ajalt kokku-lahku sõidutatakse.

Muide, ameerikalikkū poolt kujutavad lipp ja krutsifiks mõjuvad kui algelised puuslikud ning annavad suisa koomilise efekti, ehkki ei Pinkerton ega Cho-cho-san tundu kristliku religiooni üle irvitavat, pigem vastupidi — jaapanlanna vaheatab koguni usku.

Ka Ivo Nikkolo ekstravaгантsevõitu kostüümid on mõneti naljakad, kuid sobivamas funktsioonis. Kupeldaja Goro (Villu Valdmaa) naeruvārselt lipitsevat olemust aitab rõhutada peale hea näitlejameisterlikkuse euroopalikkū malli matkiv, uuriketiga kaunistatud kiiskav űlikond. Goro parukas ja grimm jätavad kaunis tõetruu mulje, mida kahjuks ei saa öelda Butterfly arvukaid sugulasi kehastava kaamenāolise koori kohta (vähemalt muudes etendustes kasutatud piduliku jaapani grimmiga on seda tõepoolest raske samastada). Seevastu võib preester Bonzo (Mati Palm) vaieldamatult arvata visuaalselt eredaimaks tūūbiks — erepunase kostūumi ja kunstipārase nāomaalingu põhjal võiks teda pidada mõneks koomiksikangelaseks.

Kuid lõpuks kesksest seltskonnast — elkkōige primadonna Pille Lilleta poleks lavastus olnud selline, nagu oli (nelja aasta tagune Butterfly, lātlanna Solveig Raja, meenub samuti etenduse kandvaima figuuri-na).

Kogu elamuse eelduseks oli muidugi Puccini võrratult kaunis ja paiguti lausa geniaalselt kirjutatud ooper, kuid Pille Lil-

le õnnestunud rollilahenduse ja vokaaltehnikata jäänuks see-kordne lavastus tunduvalt vaesemaks. Ta kehastus usutatavalt siiraks ja naiivseks 15aastaseks tūtarlapses, kuid tuli toime ka viimase vaatuse draamaga, mis ongi peamiselt primadonna kanda. Jaapanipārast pūūdis Pille Lill edastada vastavate žestide ning nasaalsete intonatsioonidega ja väga harva meenus, et kuulan noort, veel õppivat lauljannat.

Ka Ivo Kuuse Pinkerton oli väga sūmpaatne. Julgeksin viimati vaadatud etenduste põhjal nentida, et pole Kuuske ammu nii sāravas esinemisvormis nāinud/kuulnud (eriti esimeses vaatuses). Ta on hāsti tabanud ameeriklasest sūdamete- ja maadevallutaja karakteri — sama hoolimatult nagu Pinkerton trambib kingades ringi jaapanlastele pūhas eluruumis, niisamuti tallab ta mōōdamines nende kultuuritraditsioonidel ja murrab Butterfly tiivad.

Muide osatāitmisteh hulgas kōitsid peale mainitute vālja-peetud, kuid samas sūdamlik Ameerika konsul Sharpless (Tarmo Sild) ja Butterfly truu űmmardaja Suzuki (Marika Eensalu). Kate Pinkertoni kūlm ja mōōdetud karakter pū-sib esietendusest saati muutumatus, ehkki osatāitjad on vahetunud (nūūd Riina Airene).

Kuldavasti astub sama seltskond sama lavastusega Estonia teatris publiku ette taas mārtsis. Loodetavasti pole esto-onlased „Butterflyd“ selleks ajaks tūielikult unustanud — Puccini ooper selleks küll põhjust ei anna.

MARI KOLLE